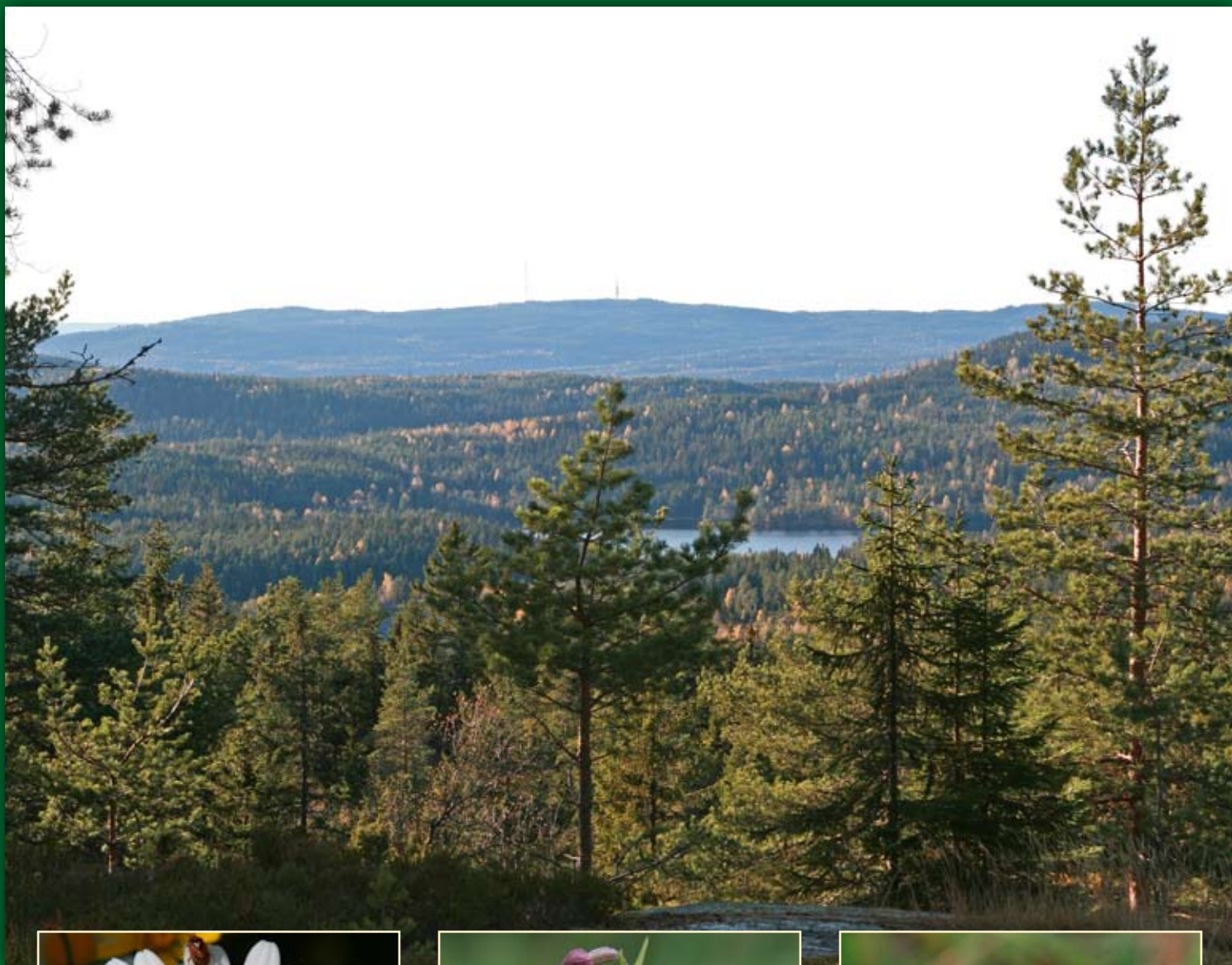

KART I BAKPERMEN!

Naturkart for Røverkollen

Catrine Curle

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus
www.noa.no

Innhold

Biologisk mangfold	3
Naturkartene	3
Hva er et vegetasjonskart?	3
Post 1 Lavurtgranskog med næringskrevende planter	4
Post 2 Svartberget – en botanisk perle	6
Post 3 Løvtrær i granskog	8
Post 4 Maurtue og blåveis	9
Post 5 Urter i lysning	9
Post 6 Spor etter elg	10
Post 7 Blåbærgranskog	10
Post 8 Furuskog med lav og lyng	11
Post 9 Furu-myrskog	12
Post 10 Gravrøys fra bronsealderen	13
Post 11 Ugressamfunn ved TV-mast	13
Post 12 Kalkfuruskog	15
Vegetasjonskart med natursti	16
Treslag i området	18

Ordforklaring

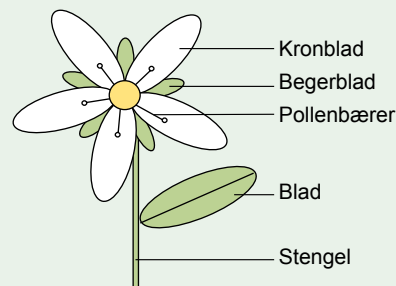
Jordstengel - underjordisk del av stengel (ikke rot).

Kjertel - et lite organ som skiller ut stoffer.

Kjertelhår - hår med klebrig, ofte kuleformet spiss.

Sambu - både hann- og hunn-blomster på samme plante.

Særbu - hann-blomster på noen planter. Hunn-blomster på andre.

Redaksjon

Bilder: Catrine Curle (hvis ikke annet er anvist)

Layout: David Keeping

© Naturvernforbundet i Oslo og Akershus 2010

Takk

En stor takk til alle som har bidratt i arbeidet med dette heftet! En spesiell takk til Hilde Friis Solås som har vært drivkraften bak våre naturkart, Gjermund Andersen, Laila Holmen, Helén Svensson for faglig og administrativ hjelp og David Keeping som har gjort layout. Takk også til Egil Bendiksen hos NINA for nyttige innspill og til Jørgen Vogt for korrektur. Takk for finansiell støtte fra Byrådsavd. for miljø- og samferdsel.

Kilder

Bendiksen, E. Salvesen, P. H. 1992. Flora og vegetasjon på Røverkollen. Oslo kommune Etat for miljørettet helsevern.

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12: 1-279.

Gederaas, L., Salvesen, I. & Viken, Å. (red) 2007. Norsk svarteliste 2007. Artsdatabanken.

Heide, E. 1993. Lillomarka-Nittedalsmarka. Lokalhistorisk forlag.

Krog, H., Østhagen, H., Tønsberg, T. 1994. Lavflora. Norske busk- og bladlav. Universitetsforlaget.

Kummen, T. & Larsson, J. Y. 1984. Vegetasjonskart for Oslo. Kartblad CP 046 Grorud, målestokk 1:10 000. Oslo Helseråd, Oslo.

Kålås, J. A., Viken, Å. & Bakken, T. (red.) 2006. Norsk rødliste 2006. Artsdatabanken.

Lid, J. & Lid, D. T. 2005. Norsk flora. 7. Utgave ved Reidar Elven. Det Norske Samlaget.

Mossberg, B., Stenberg, L. 2007. Gyldendals store nordiske flora. Norsk utgave. Gyldendal Norsk Forlag

Skard, O. 2003. Ville vekster: røtter i kulturhistorien. Landbruksforlaget, Oslo. <http://www.nhm.uio.no/fagene/zoologi/insekter/nor-lep/zygaenidae/filipendulae.html> (18.12.09)

Biologisk mangfold

Vi vil vise deg noe av den store variasjonen som finnes selv i dette lille området. I Norge finnes det så mye som 60 000 ulike dyre- og plantearter. Allikevel er dette bare en liten del av alle artene som finnes i verden. På slutten av 2006 kom det en ny norsk rødliste. Dette er en liste over plante- og dyrearter som er sårbare eller står i fare for å bli utryddet. Den er lang – hele 3886 arter! Rødlista forteller oss at de største truslene mot disse artene er arealendringer som skogbruk og menneskers utbygging. Det forsvinner et lite stykke Norge hver dag! Arter forsvinner ikke alltid med en gang selv om man ødelegger store deler av leveområdet. Men etter en tid kan artene likevel dø ut. Det er farlig å være få. Når det er få individer igjen av en art skal det bare en tilfeldighet til for at den dør ut. Det er også viktig at de områdene som er igjen er sammenhengende. Da kan dyr og planter av samme art holde kontakten med hverandre og formere seg. Men hva kan så du gjøre? Hvorfor forteller vi dette til deg? Fordi du betyr noe! Fordi hver og en av oss har et ansvar for hvordan det går med naturen vår. **Vi ønsker å dele naturgleden med deg fordi: Det vi er glad i – det har vi lyst til å verne om!**

Naturkartene

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus har så langt laget 17 naturkart for områder i Oslo. Flere er underveis. DU kan laste ned heftene fra våre hjemmesider: www.noa.no

Heftene inneholder informasjon som er bygd opp rundt et **vegetasjonskart** som finnes i bakpermen.

Hva er et vegetasjonskart?

Er ikke skog bare skog? Kan det være noe system i **hvor** ulike typer skog finnes? Alle ville planter lever i stadig konkurranse med hverandre. De må konkurrere om vann og næringsstoffer til røttene sine og om å få lys til bladene sine. Den planten som er best tilpasset miljøet på voksestedet, vil vinne denne kampen. Hvilke planter som vokser i et område bestemmes av **økologiske faktorer**. Økologiske faktorer er f. eks. vanntilgang, klima, snødekke, berggrunn, jordsmonn og næring, og ikke minst dyr og andre planter. De plantene som vokser et sted er de som utnytter og tåler de økologiske faktorene best på akkurat det stedet. I områder som har fått utvikle seg gjennom noen hundre år, er det derfor langt fra tilfeldig hvilke planter som vokser hvor. Planter som har noenlunde samme krav til miljøet, og samtidig er tilpasset hverandres tilstedeværelse, vil vokse på samme sted. De danner det vi kaller et **plantesamfunn** eller en **vegetasjonstype**. Det er disse du kan finne igjen på **vegetasjonskartet**. Vegetasjonskartet kan for eksempel fortelle deg hvor du finner blåbær!

Vegetasjon varierer, men ikke alltid etter skarpe grenser. Det er derfor ikke sikkert du ser noe tydelig skille akkurat der streken går på kartet. Men tenker du på områdene samlet, vil du nok se at det er forskjell på dem.

ISBN: 978-82-90895-51-3

Giftig/ Spiselig

Noen av plantene vi finner underveis er spiselige og også veldig gode. Men vær oppmerksom! IKKE SPIS noe FØR du er HELT sikker på hva det er og at det er spiselig! Mange planter som er giftige kan ligne på spiselige planter.

Plukking

Det kommer andre etter deg! Ikke plukk plantene på postene!

Røverkollen

I gamle dager skal Røverkollen ha vært oppholdssted for røvere. Derfor endret navnet seg fra Roms-kollen (etter gården Rommen) til Røverkollen. Tidligere ble Røverkollen kalt "fattigmanns Finse". Da de pengesterke dro til fjells, dro de andre ut i Marka. Her på Røverkollen fant man en fredfull lomme og kunne nyte praktfull utsikt. På toppen, som i dag er mest kjent for telemasten, har du 360 graders utsikt til hele byen og marka innenfor. Hvem trenger da å reise langt til fjells?

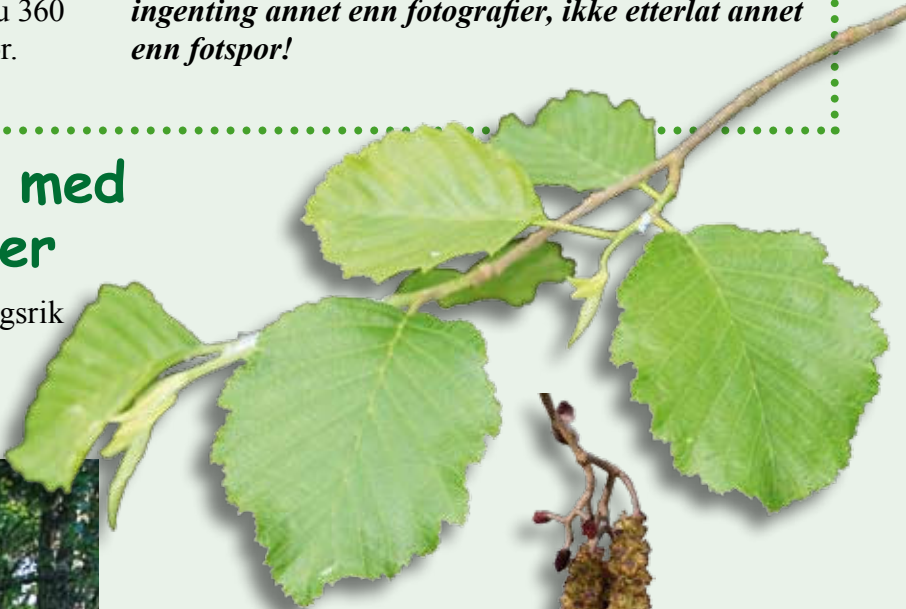
Post 1 Lavurtgranskog med næringskrevende planter

Denne skogtypen er artsrik og vokser på næringsrik jord mange steder i Oslo. Gran er det vanligste treslaget, men vi finner også en del furu og løvtrær. Gran er beskrevet i post 7.

Naturreservatet

I 1993 en del av Røverkollen vernet som naturreservat. Dette området består av et særpreget kalkfuru-skogområde med mange næringskrevende arter. Når vi beveger oss i naturreservater, er det viktig å ta ekstra hensyn til naturen. **Ikke plukk planter eller tramp ned vegetasjonen her. Gå på stiene og ikke kast søppel i naturen. En god huskeregel er: ta ingenting annet enn fotografier, ikke etterlat annet enn fotspor!**

Gråor *Alnus incana* 3–20 m. Blomstrer april–mai. Vi finner den ofte langs bekkeleier og grøfter slik som her. Barken er gråaktig og ofte glatt. Bladene er spisse og dobbelt sagtannede. Treet kan ta opp nitrogen gjennom sopknoller på røttene og feller derfor bladene mens de er grønne. Ore-raklene er blant de første som blomstrer om våren. Hunnraklene blir til "orekongler" når de modnes.

Rakle

Orekongler

Maiblom *Maianthemum bifolium* 5–20 cm. Blomstrer mai–juni. Vanlig på fuktig, litt skyggefull og mager jord. Opprett stengel med to blader. Velluktende hvite blomster. Bærene blir røde når de modnes. Giftig.

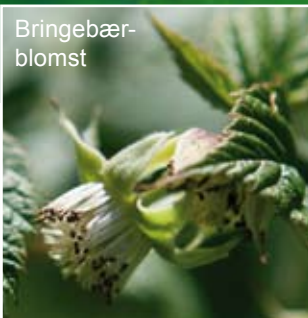
Berberis *Berberis vulgaris* 1–3 m. Blomstrer mai–juni. Denne busken trives på kalkholdig grunn i bryn og blandingsskog. Grå bark, greiner med torner. Klaser med gule blomster som lukter sterkt. Røde bær om høsten.

Kanelrose *Rosa majalis* 0,3–2 m. Blomstrer juni–juli. Stamme kanelbrun med rette, tynne torner. 3–7 småblad. Blomster med mørk rosa kronblader. Nypen er kulerund.

Bringebær-
blomst

Bringebær *Rubus idaeus* 0,5–2 m- Blomstrer juni–juli. Bringebær vokser på åpen nitrogenholdig jord, på hogstfelt, i veikanter og kratt. Grenene har torner som beskytter planten mot beiting. Tilhører rosefamilien. Frukten er en sammensatt steinfukt som modnes om høsten og er røde og søte. Plukk og smak! Bladene kan tørkes og brukes til te.

Enghumleblom *Geum rivale* 20–50 cm. Blomstrer mai–juli. Trives på fuktig, næringsrik jord. Stengelen er rødbrun oppe. Bladene er trekoplete med små øreblad. Blomsten henger, men når den står i frukt er stilken opprett. Rødbrune begerblader og blekgule-rødlige kronblader.

"Gåsunger"

Selje *Salix carpea*. Små til store trær, 3–8 m. Blomstrer april–mai. Du har sikkert sett "gåsunger" om våren? Det er seljas blomster. Blad 5–10 cm lange, elliptiske til omvendt eggeformet. Av greinene til seljen kan man lage seljefløyte når sevjen stiger opp i treet om våren.

Skogstjerne *Trientalis europea* 5–20 cm. Blomstrer mai–juni. Dette er en vanlig plante i skog og skogkanter. Stengelen er opprett med en bladkrans på toppen. 1–2 blomster med syv hvite kronblader.

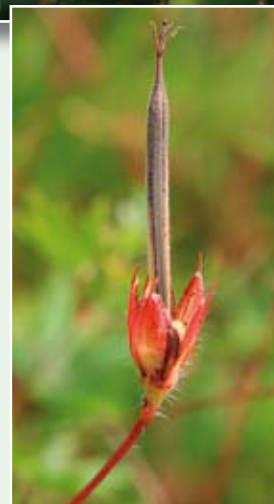
Stormarimjelle *Melampyrum pratense* 10–40 cm. Blomstrer juni–august. Tilhører maskeblomstfamilien. Stengel ofte greinet. Blomstene står vannrett ut. Kronen 15 mm lang, blekgul. Svartner ved pressing. Stormarimjelle klarer ikke å skaffe seg alt den trenger av vann og næring selv. Derfor snylter den ved å suge dette fra røttene til andre planter.

Post 2 Svartberget - en botanisk perle

Denne vegetasjonstypen kalles kalktørreng. Her finner vi hele 138 av de til sammen 417 karplantene som er registrert i Røverkollområdet! Området består av glatte, isskurte svaberg av syenitt og det burde derfor ikke være så planterikt, men på grunn av at det renner

kalkrikt sigevann over berget fra høyere områder, er dette området fullt av næringskrevende planter. Fordi dette området er så sjeldent, er det viktig å ferdes med forsiktighet. ***Gå langs utkanten og ikke plukk eller ødelegg plantene her!***

Blodstorkenebb *Geranium sanguineum* 15–50 cm. Blomstrer juni–juli. Liker seg på kalkrik grunn. Stengelen er vanligvis rød. Vokser ofte i tuer. Blomster med karminrøde kronblad. Delfrukten ser ut som et langt nebb på 3–4 cm (derav navnet). Nebbet sprekker opp og slynger ut frøene når de er modne. Hele planten blir intenst rød om høsten.

Nebbet med frø

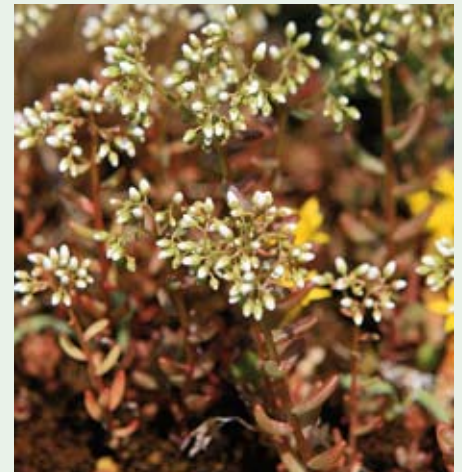
Disse tre artene tilhører **bergknappfamilien**. Felles for disse er at de har ”sukkulente” blader og stengler. Det vil si at de er tykke og væskefylte. Det er fordi de lagrer ferskvann og bruker det når det er ekstra tørt. Det er bra å holde på vannet når man vokser på tørre steder. Du finner mange av disse artene på svaberg langs kysten også.

Smørbukk *Sedum telephium* 20–50 cm. Blomstrer juli–september. Bladene er eggrunde og tannete. Blomster gulhvite, sjelden rødlige.

Bitterbergknapp *Sedum acre* 3–12 cm. Blomstrer juni–juli. Vokser i matter med krypende skudd som slår røtter. Blomster gule. Bladene er eggrunde og gulgrønne-rødlige. Må ikke spises! Frisk plantesaft kan gi varige øyeskader!

Hvitbergknapp *Sedum album* 5–15 cm. Blomstrer juni–august. Vintergrønn. Pølseformete blader som ofte er rødlige. Blomster hvite, sjelden rosa.

Trollhegg *Frangula alnus* 2–6 m. Blomstrer juni–juli. Barken er illeluktende med hvite porer. Bader skruetilte med 6–9 opphøyde nerver. Små hvite blomster. Sorte bærlignende steinfrukter. Giftig!

Tiriltunge *Lotus corniculatus*. Blomstrer juni–august. Vanlig på tørr mark. Stenglene ligger ofte utover langs bakken. 4–7 blomster sammen. Gule med litt rødt ytterst. Tilhører erteblomstfamilien. I likhet med de fleste erteblomster, har den knoller på røttene som inneholder bakterier. Bakteriene klarer å ta opp nitrogen fra luften. Dette drar planten nytte av. Til gjengjeld får bakteriene vann og mineraler fra planten. Dette kalles *symbiose*.

Kattefot *Antennaria dioica* 5–20 cm. Blomstrer mai–juli. Bladene på stengelen er hårete. 2–8 blomsterkoger på toppen. Korgdekkbladene er rosa hos hunnblomster og hvite hos hannblomster. Når frukten modnes vokser det ut fine fnokkhår, blomstersamlingen vil da ligne litt på en kattefot. Det er mye overtro og trollmakt knyttet til kattefot. Vanlig i hele landet, men i tilbakegang i sør.

Blåfjær *Polygala vulgaris* 10–25 cm. Blomstrer juni–september. Stengel uten greiner, nederst forvedet. Blader skruetilte oppover stengelen. Blomster blå.

Post 3 Løvtrær i granskogen

Akkurat her vokser det en del løvtrær. I tillegg til gråor og selje, som er omtalt i post 1, finner vi osp og bjørk her.

Einstape *Pteridium aquilinum* 40–120 cm. Stor grønn bregne som vokser mange ulike steder, ofte på mager jord. Finnes både i Russland, Øst-Asia og Nord-Amerika. Disse bregnene står ofte sammen slik at det blir en vanntett flate av blader.
Foto Hilde Friis Solås

Osp *Populus tremula*. Høyt tre med blank gulgrønn bark. Bladstilken er meget lang og flattrykt, og bladet rundt med buktende kant. Dette gjør at det minste vindkast får bladet til å vibrere. Har du hørt ordtaket "å skjelve som et ospeløv"? Veden brukes til å lage fyrstikker. Veldig mange av trærne har larven til ospeminnermøll om våren. Dette gir bladene en sølvgrå farge. Hvis du ser nærmere etter, ser du gangene til larven.

Bjørk *Betula sp.* Hvite stammer med svarte felter. Rakler som sprer pollen før bladene kommer om våren. Kan brukes til garnfarging. Garnet får da en klar gul farge. Frøene har vinger og sitter i lange rakler.

Blåklokke *Campanula rotundifolia* 10–50 cm. Blomstrer juli–september. Den blå kronen er ca 2 cm lang. Vokser på enger og i bakker.

Post 4 Maurtue og blåveis

Blåveis *Hepatica nobilis* 5–15 cm. Blomstrer mars-april. Blåveisen liker seg best på kalkholdig jord, gjerne i halvskygge. Slektsnavnet *Hepatica* kommer fra det greske ordet for lever. Navnet kommer sikkert av at bladene er leverformet. Bladene står grønne om vinteren. Kronbladene er blå, men hvite og rosa forekommer også. Når frukten er moden legger stilken seg ned på bakken. Frukten har et oljerikt vedheng som mauren er veldig glad i. Dermed tar mauren med seg frukten – og nye planter vokser opp der mauren slipper den fra seg.

Murtue Mauren er et insekt, alle insekter har seks bein. Mauren bygger tuer av barnåler, strå og små pinner. En murtue kan bli stor, med hundretusenvis av beboere! Maurene danner samfunn av arbeidere, hanner og dronninger. På en solskinnsdag i juni kan du se ganske mange store maur med vinger. Det er dronningene og hannmaurene som er ute og svermer. De befruktede hunnene vil danne nye kolonier. Mauren holder små bladlus som "husdyr". Bladlusene melkes for sukker. Visste du at det finnes 53 maurarter i Norge?

Post 5 Urter i lysning

Her er det ganske åpent, og mye lys slipper til. På bakken vokser det ganske mye gress og en del urter. Planter som ikke har forvedet stengel og som visner ned om høsten, kaller vi urter.

Markjordbær *Fragaria vesca* 5–20 cm. Blomstrer mai–juli. Blader trekoblede. Kronblader hvite. Visste du at jordbæret ikke er et bær, men en oppsvulmet blomsterbunn? De små "prikkene" er smånøtter som kan bli til nye jordbærplanter. Jordbærplantene kan også formere seg ved utløpere som danner kloner av morplanten. Markjordbær smaker søtt og godt. Finn et strå og trø dem på!

Tepperot *Potentilla erecta* 10–50 cm. Blomstrer juni–august. Denne planten er vanlig i nesten hele landet. Bladene er trekoblete og med store øreblad. Fire gule kronblader med en mørkere flekk innerst. Tepperot tilhører rosefamilien. Et kjennetegn er at plantene i rosefamilien har dobbelt beger. Titt på undersiden av blomsten!

Hvitmaure *Galium borale* 20–50 cm. Blomstrer juli–september. Stengelen er opprett med fire blader i krans. Den nederste delen av stengelen er rødlig. Tett blomsterstand med mange små, hvite blomster.

Skogfiol *Viola cf. riviniana* 5–25 cm. Blomstrer april–juni. Vanlig hybrid med engfiol. Blader hjerteformet og rundtannete. Blomstene har 5 kronblader, der den nederste har en bakovervendt spore. Frøene har i likhet med blåveis, et oljerikt vedheng som gjør at de blir spredd med maur.

Post 6 Spor etter elg

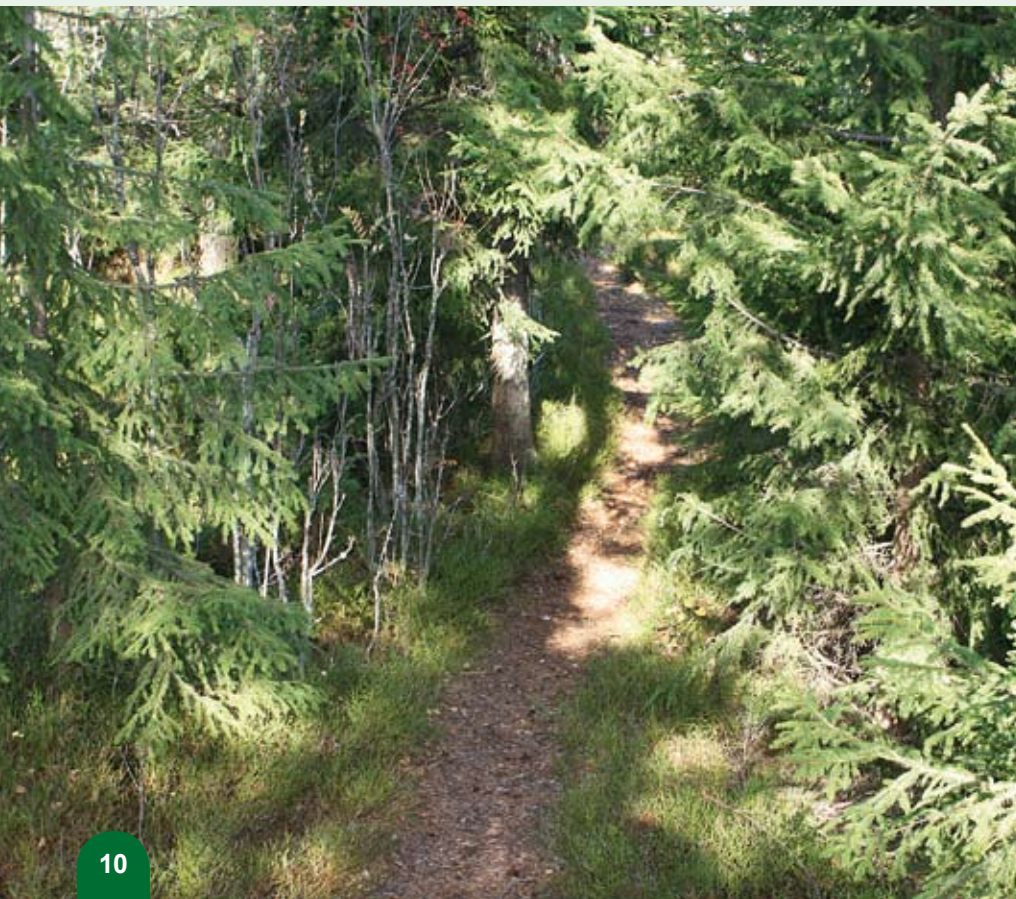
I dette område er det mange rognebusker. De er ganske små. Det er fordi de beites på. Elgen er glad i unge skudd fra rogn. Hvis du titter rundt kan du sikkert finne andre sportegn fra dyr.

Rogn *Sorbus aucuparia* 3–15 m. Blomstrer mai–juli. Blad med 6–8 par like store tannete småblad. Får røde/orange frukter om høsten. Disse er fine å lage rognebærgele av! Tidligere sa man at mye rognebær ga en streng vinter, men også det motsatte blir sagt...

Post 7 Blåbærgranskog

Denne granskogen er relativt næringsfattig. Derfor er det ikke så mange ulike planter som kan leve her, og skogen blir artsfattig. Dette er dessuten den vanligste skogtypen i Oslomarka. Men skogen har allikevel mange muligheter! Hva med en blåbærtur? Eller søke ly under et grantre når det regner? Skogbunnen er dekket av blåbærlyng og moser. På lysåpne steder er det mye av gressarten smyle. Andre vanlige planter er maiblom, skogstjerne, stri kråkefort og linnea.

Blåbærblomst

Blåbær *Vaccinium myrtillus* 15–45 cm. Blomstrer mai–juni. Grønne kantete stengler. Bladene er tannete og blir røde før de faller av om høsten. Blomsterkronen er rødlig. Bærene er blåsvarte med søt smak. Plukk da vel!

Blåbærbladene blir røde om høsten.

Gran *Picea abies* kan bli 50 m høyt. Blomstrer i mai. Hunnblomstene blir til hengende kongler. Nålene sitter spredt og enkeltvis. Lysegrønne skudd om våren som kan brukes til å lage te.

Kongle fra gran

Post 8 Furuskog men lav og lyng

Slik skog finner vi gjerne på knauser og åsrygger med tynt jordlag. Trærne står ofte spredt. Det gjør at det blir mye lys på bakken. Det er tørt og næringsfattig, og skogen vokser seint. På skogbunnen finner vi typisk: røsslyng og krekling, ulike arter av lav samt sigdmoser.

Røsslyng *Calluna vulgaris* 10–30 cm. Blomstrer august–september. Små nålformete blader i fire rader. Beger rød-fiolett og større enn kronen. Te av røsslyng er blitt brukt som sovemedisin.

Islandslav *Cetraria islandica* er vanlig i Sør-Norge blant mose og andre lav på tørre rabber eller nesten nakent fjell. Visste du at lav er en symbiose mellom en sopp og en alge eller bakterie? Algen/bakterien kan lage sukker ved hjelp av fotosyntese, mens soppen beskytter mot uttørking. Vi grupperer lavarten etter soppen.

Tyttebær-
blomster

Tyttebær *Vaccinium vitis-idaea* 5–30 cm. Blomstrer mai–juni. Blanke mørkegrønne blader som sitter på gjennom hele vinteren. Blomster med hvit-rosa krone og griffel som stikker ut. Bærene er mørkt røde når de er modne. Visste du at tyttebær inneholder sitt eget konserveringsmiddel, benzosyre. Tyttebærsyltetøy holder seg derfor veldig lenge.

Einer *Juniperus communis* 0,5–15 m. Blomster mai–juni. Særbu busk med nåler som vokser i 3-tallige kranser. Nålene er "renneformede" med en lys stripe oppå. Under er de mørkegrønne. Frukten er en bærlignende kogle. Den er først grønn – etter 2–3 år blå. "Einerbærene" kan tørkes og brukes til krydder eller til å lage te.

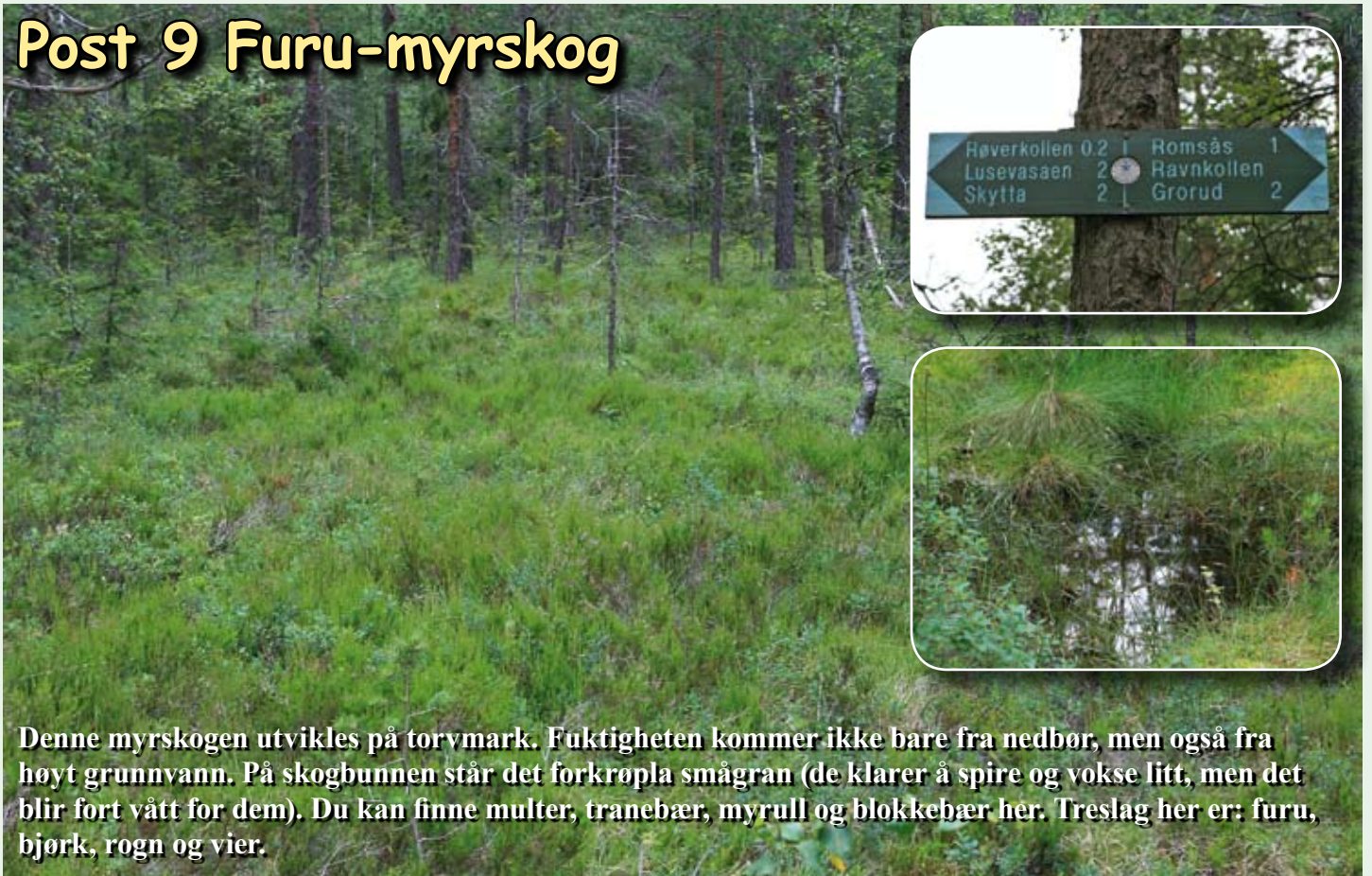

Furu *Pinus sylvestris*, 2–40 m. Nålene sitter i par og blir 2–5 år. Oppe på stammen og på greinene faller barken av i papirtynne, rød-brune flak. 1–3 kongler sitter sammen og åpnes etter knapt 2 år.

Foto: Hilde Friis Solås

Post 9 Furu-myrskog

Denne myrskogen utvikles på torvmark. Fuktigheten kommer ikke bare fra nedbør, men også fra høyt grunnvann. På skogbunnen står det forkrøpla smågran (de klarer å spire og vokse litt, men det blir fort vått for dem). Du kan finne multer, tranebær, myrull og blokkebær her. Treslag her er: furu, bjørk, rogn og vier.

Molte *Rubus chamaemorus* 5–20 cm. Blomstrer juni. Særbu. Vokser i verdens nordområder på fuktig, mager torv. Bladene er håndlappede. Kronblader hvite. Frukten er først rød og hard, så gul og saftig.

Torvmose *Sphagnum* er den vanligste mosen i myrer. Moser tar ikke opp vannet gjennom røtter slik som karplanter, men gjennom hele overflaten. Torvmoser har en konserverende effekt, og man forsker i dag på om de kan brukes til matkonservering.

Torvmyrull *Eriophorum vaginatum* 30–70 cm. Vokser i tuer. Stråene har rustbrune bladslirer og er trekantet øverst. Bladene er smale som en tråd. Ullen er hvit.

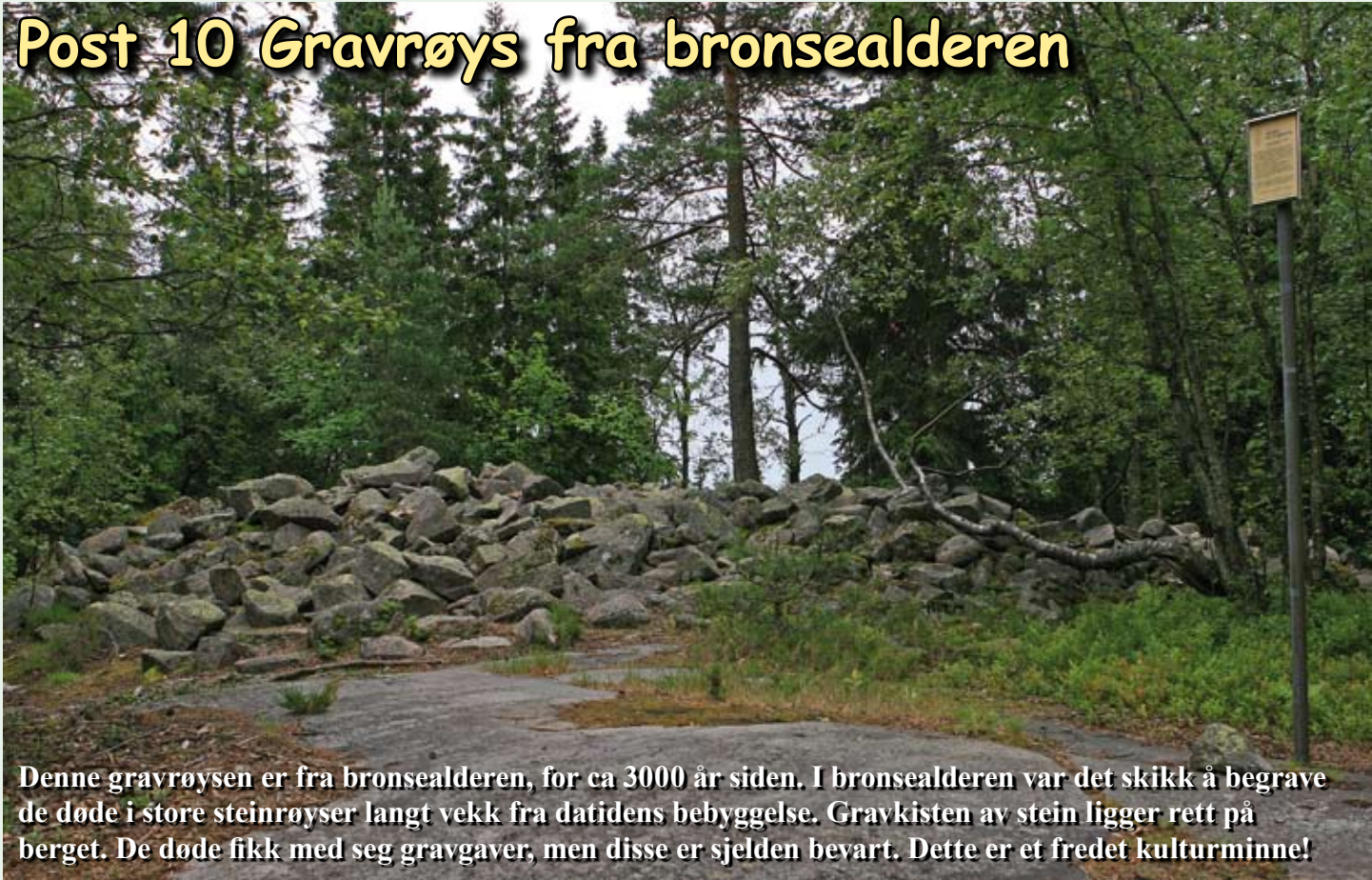

Bredmyrull *Eriophorum latifolium* 30–80 cm. Blomstrer mai-juni. Vokser på våt, kalkholdig jord. Dekkskjell med 1 nerve og smal hinnekant.

Tyttebærklumpblad *Exobasidium vaccinii* Tyttebærklumpblad er en sopp! Er ikke det litt rart? Den danner et mugglignende, hvitaktig eller rosafarget lag på undersiden av tyttebærblad. Oversiden av bladet er vanligvis rød. Hele bladet er tykt og vridd.

Post 10 Gravrøys fra bronsealderen

Denne gravrøysen er fra bronsealderen, for ca 3000 år siden. I bronsealderen var det skikk å begrave de døde i store steinrøyser langt vekk fra datidens bebyggelse. Gravkisten av stein ligger rett på berget. De døde fikk med seg gravgaver, men disse er sjelden bevart. Dette er et fredet kulturminne!

Post 11 Ugressamfunn ved utsiktstårn

Utsikt fra Røverkollen

Denne vegetasjonstypen finner vi på jordfyllinger, veikanter og ellers på steder der jorda nylig har vært gravd opp. De plantene som vokser her er gjerne slike som klarer å spire raskt og utnytte områder som ikke har andre planter. Hvis et slikt område får stå i fred en stund, uten at det graves opp eller forstyrres på andre måter, vil vi få inn nye planter. Da er det planter som klarer seg bra på tross av konkurranse fra andre planter. Får det stå riktig lenge vil det bli skog igjen. Her er det flott å nyte utsikten, ta en tur opp i utsiktstårnet. Ikke rart man kaller dette "fattigmanns Finse"!

Rødkløver *Trifolium pratense* 15–60 cm. Blomstrer mai–september. Vanlig i veikanter, åkerkanter og beitemark. Også dyrket som forplante. Blomster mørk rosa. Bladene er avlange, ofte med en lys flekk oppå. Kløverartene tilhører erteblomstfamilien. De har symbiose med nitrogenfikserende bakterier. Dermed får de hjelp til å ta opp nitrogen!

Fortsetter neste side...

Hvitkløver *Trifolium repens* 10–30 cm. Blomstrer juni–august. Vanlig i plener, på eng og veikanter. Blomster hvite. Blekbrune etter blomstring. Alle plantene i kløverslekten har 3-koblede blader – derav slektsnavnet trifolium som betyr tre blader. Av og til skjer en mutasjon hos hvitkløver. Se om du finner er "firkløver" – det skal bety lykke!

Kvitsteinskløver *Melilotus albus* 30–150 cm. Blomstrer juli–september. Vanlig på åpen jord ved for eksempel veikanter. Bladene er trekoblete og avlange, blomster hvite.

Reinfann *Tanacetum vulgare* 30–150 cm. Blomstrer juli–september. Korger gule, 10–70 tett sammen. Stengler fra underjordisk jordstengel. Gammel medisin, krydder og duftplante.

Ryllik *Achillea millefolium* 20–70 cm. Blomstrer juni–oktober. Stengel og blad er mykt lodne. Stengelen er ganske seig. Mange små hvite til svakt rosa kurver. Ryllik er en gammel og kjær medisinplante. Den har vært mye brukt til sårhelende middel. Dets sies at Akilles leget sine sår med ryllik og at den derfor har fått slektsnavnet Achillea. Artsnavnet millefolium betyr "tusen blader". Hvorfor tror du den har fått det navnet?

Groblad *Plantago major* 10–50 cm. Blomstrer juni–september. Bladene er eggformede til elliptiske. Et blomsteraks i midten med mange uanselige blomster. Vanlig på åpen, mager, slitt og hardtrampet jord ofte i veikanter og småveier. Arten er spredd med mennesker fra Europa. Indianerne kalte den "hvite mans fotspor". I folkemedisinen har groblad vært brukt til å hele sår, altså gamledagers "plaster".

Uilborre *Arctium tomentosum* 50–150 cm. Blomstrer juli–august. Vokser på åpen næringsrik, fuktig jord. Blomsterkurvene er runde og sterkt spindelvehårete. Det er det som har gitt den navnet. Korgdekkbladene har pigger med kroker som fester seg til klær og pels. Dette er en form for dyrespredning – frøene transporteres ved at de henger på yttersiden av dyr. En slik form for dyrespredning kalles epizookori. Finkeflugler som stillits liker frøene.

Hundegras *Dactylis glomerata* 40–100 cm. Blomstrer juni–juli. Vanlig på åpen jord, grasmark, veikanter, skråninger og kratt. Vokser i tuer. Grå–grønnlig. Mange småaks sitter tett sammen i toppen.

Post 12 Kalkfuruskog

Denne vegetasjonstypen utvikles på områder med tynt jordsmonn. Fordi det er god tilgang på kalk, får vi stort artsmangfold. Det kan bli ganske tørt om sommeren. Her vokser furu og eier (som beskrives i post 8). Det vanligste gresset er snerprørkvein.

Gullris *Solidago virgaurea* 25–100 cm. Blomstrer juli–september. Vanlig på åpne steder i skogen, hogstfelt og veikanter. Stengelen er opprett, med få greiner og ofte rødlig nederst. Gule blomsterkurver.

Hjertegress *Briza media* 20–50 cm. Blomstrer juni–juli. Småaksene er hjerteformete. Vokser i løse tuer. Trives godt på naturbeite og slåttemark. I tilbakegang.

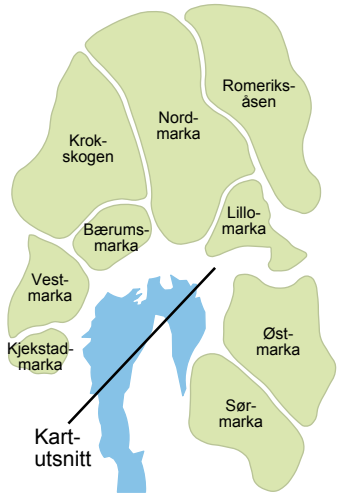
Ballblom *Trollius europaeus* 20–70 cm. Blomstrer mai–juli. Gule begerblad som "skjuler" kronbladene. Bestøves av en liten flue som i larvestadiet lever av blomsten.

Hengeaks *Melica nutans* 30–60 cm. Blomstrer mai–juli. Stråene rette eller bøyd. Småaksene er ofte brunfiolette og henger til en side.

Fortsetter side 17...

Oslos bymarker

Tegnforklaring

--- Natursti

● Natursti-poster

■ Bebyggelse

■ Vann

Vegetasjonstyper

■ Furumyrskog

■ Furuskog med lav og lyng

■ Blåbærgranskog

■ Lavurtgranskog

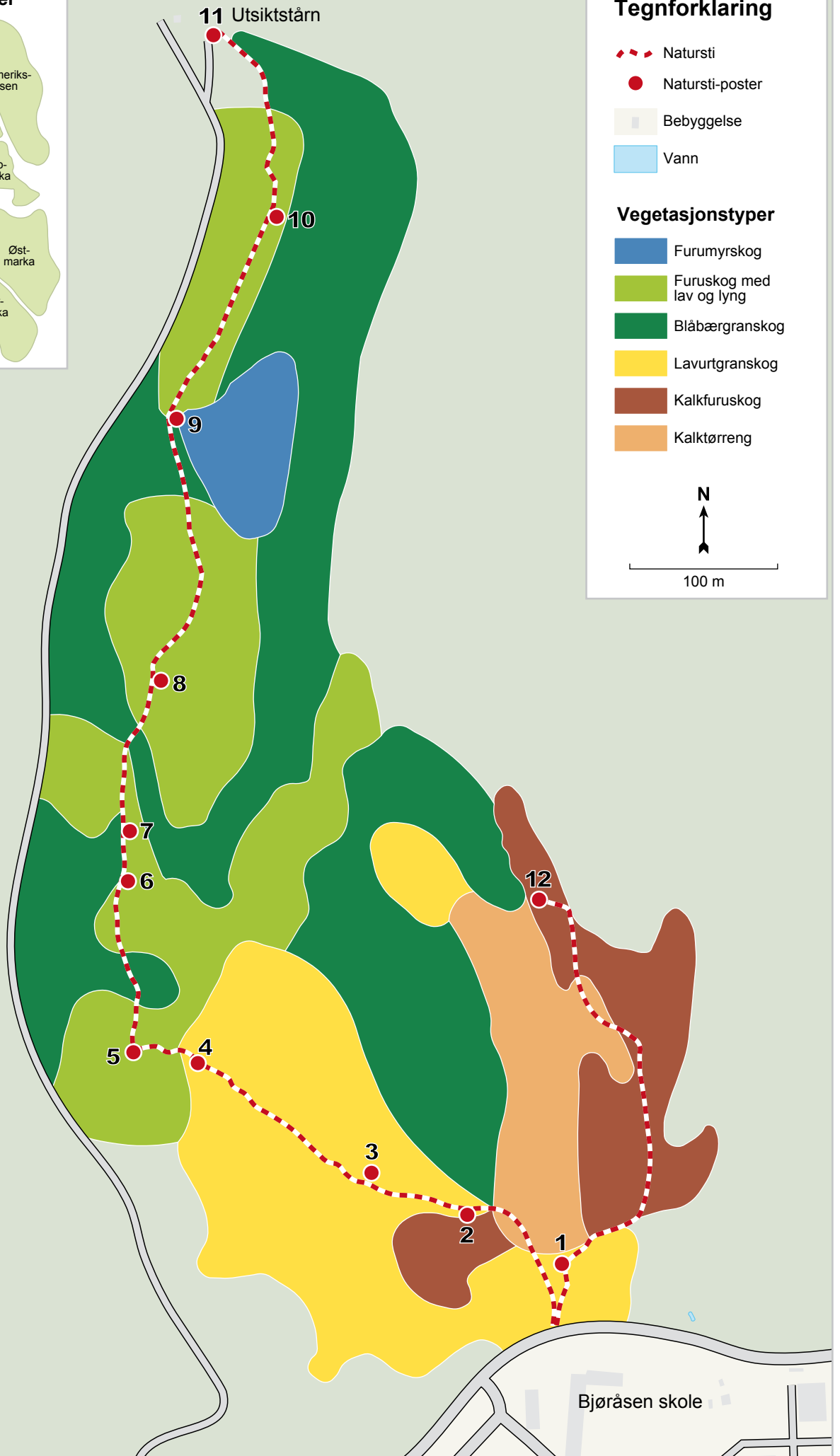
■ Kalkfuruskog

■ Kalktørreng

N

100 m

Prestekrage *Leucanthemum vulgare* 20–70 cm. Blomstrer juni–august. Gule rørkroner i midten, hvite tungekroner rundt om. Opprett stengel med få eller ingen greiner.

Seksflekket bloddråpesvermer *Zygaena filipendulae*. Vingspenn 28–39 cm. Fremvingen er blåsvart med seks røde flekker. Bakre vinger er røde. Larvene lever på tiriltunge (se post 2). Sommerfuglen flyr i juli og begynnelsen av august.

Perlemorvinge sp. Våre perlemorvinger har vingeoversider med et lett gjenkjennelig mønster bestående av mørke flekker og bånd på en gyllen bakgrunn. Vingeundersiden har sølvfargede flekker (perlemor). Husk at mange sommerfugler er sjeldne og skal ikke fanges!

Blåknapp *Succisa pratensis* 25–60 cm. Blomstrer august–september. Stengelen er ofte forgreinet oppe. Halvkuleformede, blåfiolette blomsterkurver.

Treslag i området

Her vises noen av treslagene dere kan finne på turen. Ikke alle er omtalt underveis. Vil du lære mer om treslag i Norge og hvor de opprinnelig kommer fra? Se Naturkart for St. Hanshaugen. Se www.noa.no.

Bilder: Hilde Friis Solås

Bjørk *Betula sp.* Stort tre, 7–20 m. Hvite stammer med svarte felter. Bladstilk halvparten så lang som bladplate. Rakler som sprer pollen før løvsprett. Kan brukes til garnfarging. Garnet får da en klar gul farge.

Furu *Pinus sylvestris* Stort tre med lange parvise nåler. Hver nål blir 2–4 år i Sør-Norge. Nye nåler kommer bare på nye skudd. Sambu.

Gran *Picea abies*. Høyt tre med korte parvise nåler. Sambu. Hunnblomster blir til kongler. Vintergrønn.

Gråor *Alnus incana*. Tre eller stor busk med lysegrå bark, Vinterknopper butte, hårete. Unge kvister korthåret. Blad matte, sagtannete. Spisse eller avrundet. Små frukter som ligner kongler. Sambu.

Hegg *Prunus padus* Stor busk eller tre. Mørk, bitter bark. Blad bredt lansettforma eller avlange, fint kvasstannete, dunhårete under. Hvite blomster i lang klase.

Osp *Populus tremula*. Høyt tre med blankt gulgrønn bark. Bladstilken er meget lang og flattrøkt. Dette gjør at det minste vindkast får bladet til å vibrere. Har du hørt ordtaket "å skjelve som et ospeløv"?

Rogn *Sorbus aucuparia* 3–10 m. Tre eller stor busk. Blad med 6–8 finner. Endefinnen ikke større enn de andre. Hvite blomster. Røde bær som kan brukes til å lage rognebærgele eller rognebærgrøt. Blomstrer i mai–juni.

Selje *Salix caprea*. Små til store trær, 3–8 m. Blad 5–10 lange, elliptiske til omvendt eggformete. Bladene har tenner eller ujevn kant. Du kan lage seljefløyte av greinene når sevjen stiger opp i treet om våren!